

zabezpieczenia zbiorów. Ostatni audyt Polskiego Komitetu Normalizacyjnego w Regionalnym Ośrodku Informacji Normalizacyjnej i Patentowej, który miał miejsce w październiku b.r., potwierdził realizację wszystkich procesów

w warunkach wysokiego poziomu bezpieczeństwa informacji i przedłużył aktualność Świadczenia Stosowania SZBI na kolejny rok.

ŚWIAT WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Sylwia Domańska

Biblioteka Uniwersytecka

W dzisiejszych czasach nieustannie mamy do czynienia z własnością intelektualną. Każdy z nas codziennie styka się z dobrami wytworzonymi za pomocą ludzkiego umysłu: czytamy książki, słuchamy muzyki, korzystamy z oprogramowania, kupujemy meble czy ubrania.

Dobra własności intelektualnej jako wynik ludzkiej kreatywności i innowacyjności stanowią dla firmy niezwykle istotną wartość, również finansową i mogą decydować o przewadze konkurencyjnej na rynku. Naturalna jest więc chęć ochrony tak wypracowanego kapitału intelektualnego. Pozostawione bez ochrony pomysły czy wynalazki mogą zostać wykorzystane przez konkurentów jako źródło dochodów i poprawienie własnej konkurencyjności.

Własność intelektualna oznacza wszystko to, co powstało w wyniku rozmaitej aktywności człowieka, zwłaszcza na niwie literackiej, artystycznej, naukowej czy przemysłowej. W Polsce do praw własności intelektualnej zalicza się regulacje prawa autorskiego, patentów i znaków towarowych. W niektórych krajach do praw własności intelektualnej zalicza się również tajemnice handlowe.

Rys historyczny

Idea ochrony własności intelektualnej zaistniała już w starożytności. Ok. 500 lat p.n.e. w Grecji twórcy otrzymywali tzw. „roczne patenty” na pomysły mające na celu polepszenie standardów życia. W czasach nowożytnych patenty zaczęto kojarzyć z wynalazkami o naturze technicznej. Pierwszy znany nowożytny patent został przyznany w 1421 r. włoskiemu architektowi Filippo Brunelleschiemu na skonstruowany przez niego dźwąg budowlany. W 1449 r.

król angielski Henryk VI przyznał pierwszy 20-letni patent na metodę wytwarzania kolorowego szkła. Od tego momentu, zarówno w Anglii jak i we Włoszech, rozwijała się

idea ochrony własności intelektualnej i zapewnienia zysków wynalazcom.

W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej system ochrony patentowej został ustanowiony w 1790 r. uchwałą parlamentu, natomiast w Europie pierwszy nowoczesny system patentowy powstał rok później we Francji. Przez kolejne 100 lat każde z państw tworzyło własne przepisy ochrony własności intelektualnej.

Przełomem stał się wiek XIX,

w którym znacznie wzrosło znaczenie handlu międzynarodowego, a co za tym idzie zaistniała potrzeba ochrony patentowej sięgającej poza granice konkretnych krajów. W 1883 r. została podpisana ważna dla nowoczesnego systemu patentowego Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej. Do dnia dzisiejszego przystąpiły o niej 173 państwa z całego świata (w tym Polska w 1919 r.).

Obecnie ochrona własności intelektualnej w naszym kraju jest uregulowana w ramach czterech aktów prawnych. Są to następujące ustawy:

- w zakresie prawa własności artystycznej, naukowej i literackiej - **Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych** oraz **Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych**;
- w zakresie prawa własności przemysłowej - **Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej** oraz **Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji**.

Dodatkowo Polska ratyfikowała liczne akty prawa międzynarodowego, regulujące kwestie niezdefiniowane wprost w polskim prawie.



ZBIORY REGIONALNEGO OŚRODKA INFORMACJI NORMALIZACYJNEJ I PATENTOWEJ BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ
(FOT. MAŁGORZATA KUNCEWICZ)

Co podlega ochronie?

Celem ochrony prawnej własności intelektualnej jest zapewnienie uprawnionej osobie, zarówno fizycznej jak i prawnej, wyłączności na osiąganie korzyści materialnych z przedmiotu podlegającego ochronie oraz identyfikację jego twórcy jak autora, bez różnicy, czy tym przedmiotem jest wynalazek czy utwór literacki.

Najistotniejszą rolę w rozwoju technicznym mają **wynalazki**, czyli nowe i nieoczywiste rozwiązania techniczne, nadające się do przemysłowego stosowania. Po zgłoszeniu wynalazku do Urzędu Patentowego można uzyskać 20 letnie prawo (patent) na jego stosowanie i komercjalizację. Patent daje gwarancję na ograniczony w czasie monopol na gospodarczą eksploatację wynalazku, a więc umożliwia wykorzystanie wynalazku jako źródła dochodu, a jednocześnie przyspiesza rozwój technologiczny, tworzy warunki do podnoszenia poziomu życia i ochrony zdrowia.

Oprócz wynalazków Prawo własności przemysłowej reguluje również ochronę **wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych** czy nawet **oznaczeń geograficznych**.

Osobnym zagadnieniem są **prawa autorskie** do utworów m.in: literackich, plastycznych, muzycznych czy fotograficznych, których ochronę reguluje Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W przeciwieństwie do systemu patentowego nie trzeba ich rejestrować, przysługują one od momentu powstania danego utworu. Autorom utworów wymienionych w Ustawie przysługują autorskie prawa osobiste oraz autorskie prawa majątkowe. Osobiste prawa autorskie mają charakter niezbywalny i nie podlegają zrzeczeniu. Przyznają one twórcy prawo do autorstwa utworu, oznaczania utworu własnym nazwiskiem, nienaruszalności treści i formy utworu, decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności oraz nadzoru nad sposobem korzystania z utworu. Majątkowe prawa autorskie stanowią o prawie rozporządzania swoim utworem i korzystania z niego również w celach zarobkowych. Prawa te można przenieść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy.

Informacja patentowa w Bibliotece Uniwersytetu Zielonogórskiego

Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego jako biblioteka uczelni kształcącej zarówno magistrów jak inżynierów jest zobowiązana do budowania warsztatu informacyjnego, który jest zgodny z kierunkami kształcenia i potrzebami badań naukowych.

Polskie opisy patentowe stanowią istotną część zbiorów Biblioteki. Są one gromadzone w Bibliotece od 1976 r. i liczą już ok. 140 tys. jednostek.

W 2005 r., wychodząc naprzeciw oczekiwaniom użytkowników informacji patentowej oraz w celu upowszechnienia wiedzy na temat ochrony własności intelektualnej i przemysłowej, na mocy umowy pomiędzy Urzędem Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej a Uniwersytetem Zielonogórskim, został utworzony **Regionalny Ośrodek Informacji Patentowej**. ROIP działający przy Bibliotece Uniwersytetu Zielonogórskiego jest jednym z 27 ośrodków działających w Polsce, które stały się częścią sieci PATLIB, obejmującej narodowe urzędy patentowe krajów członkowskich oraz regionalne ośrodki informacji patentowej. W całej Europie

istnieje około 300 takich punktów, zapewniających lokalny dostęp do informacji patentowej.

W 2011 r. Regionalny Ośrodek Informacji Patentowej został połączony z Punktem Informacji Normalizacyjnej w **Regionalny Ośrodek Informacji Normalizacyjnej i Patentowej**. Oferuje dostęp do literatury patentowej jak i produktów normalizacyjnych. Zbiory obejmują ok. 142 tys. polskich opisów patentowych, ok. 60 tys. Polskich Norm w postaci drukowanej oraz ponad 40 tys. Polskich Norm w wersji elektronicznej.

W Ośrodku można również skorzystać z wydawnictw Urzędu Patentowego RP tj.: Biuletyn Urzędu Patentowego RP, Wiadomości Urzędu Patentowego, Międzynarodowa Klasyfikacja Patentowa, Międzynarodowa Klasyfikacja Towarów i Usług, Międzynarodowa Klasyfikacja Elementów Obrazowych Znaków, czasopism: „Nowator XXI”, „Patent”, z literatury fachowej związanej z wynalazczością oraz z baz danych na dyskach optycznych: BAZWUP, Espace Access, Espace Access Ep-B, Espace Access Europe, Espace Access-Preces, Espace Bulletin, Espace Globalpat, Espace Legal, Espace-Preces, Globalpat.

Regionalny Ośrodek Informacji Normalizacyjnej i Patentowej udziela w oparciu o posiadane bazy ogólnych informacji związanych ze zbiorami dokumentów patentowych polskich i zagranicznych oraz prowadzi wyszukiwania w polskich i zagranicznych bazach danych patentowych.

Współpraca z Urzędem Patentowym RP obliuguje pracowników Ośrodka do ciągłego zdobywania wiedzy z zakresu własności intelektualnej i jej ochrony. Przykładem tego może być udział autorki tekstu w warsztatach INNOVATION CHALLENGES. TRIZ ORIGIN AND DEVELOPMENT zorganizowanych przez Urząd Patentowy RP w dniach 6-7 listopada br. Szkolenie prowadzone było przez znakomitego specjalistę w zakresie TRIZ - prof. Siergieja Ikovento. Na dwudniowych zajęciach uczestnicy mogli zapoznać się z zastosowaniem metody TRIZ w procesie wdrażania nowych technologii.

Od 2014 r. Regionalny Ośrodek Informacji Normalizacyjnej i Patentowej współpracuje z Rzecznikiem Patentowym działającym przy Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii w Pionie Prorektora ds. Rozwoju. Udziela on informacji mających moc prawną w zakresie ochrony praw własności intelektualnej i przemysłowej.

Ze zbiorów można korzystać na miejscu, w pokoju 4.05 w budynku Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego przy al. Wojska Polskiego 71. Zapraszamy wszystkich zainteresowanych codziennie, od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-19.00.

